

"Teachers' Curriculum Literacy within the Framework of Systems Thinking Approach"

Hatice Gülçin SEVEN, Ministry of National Education, ORCID ID: 0000-0002-0107-1391
Recep KAHRAMANOĞLU, Gaziantep University, ORCID ID: 0000-0001-6670-8165

Abstract

This study aims to elucidate the theoretical structure of teachers' curriculum literacy skills through the lens of systems thinking. By examining curriculum literacy skills within this context, the study seeks to enrich existing theoretical frameworks, provide a new perspective to the field of literacy, and contribute significantly to the academic literature. To achieve this, research was conducted in 2017, the year the first scale development study on teachers' curriculum literacy was performed, and it was thoroughly reviewed up to 2024. This review identified several essential qualities required for teachers to achieve curriculum literacy. These qualities were then prioritized and compared with other dimensions found in existing curriculum literacy literature. Based on this comprehensive analysis, six integrated skills for curriculum literacy were developed, informed by the system literacy structure of the "Century of Turkey Education Model." The study subsequently identified the process components for each integrated skill. These process components, encompassing clear and observable actions necessary for the development of each integrated skill, are delineated within the sub-dimensions of the integrated skills. This research provides a systematic approach to enhancing teachers' curriculum literacy, offering theoretical insights and practical applications for improving educational practices.

Keywords: System Thinking, Curriculum Literacy, Framework, Integrated-skills, Process Components.

Suggested Citation

Seven, H. G. & Kahramanoğlu, R. (2024). Teachers' curriculum literacy within the framework of systems thinking approach, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 25(3), 1389-1413. DOI: 10.17679/inuefd.1490164

This article is derived from a master's thesis accepted by Gaziantep University, Institute of Educational Sciences in July, 2024.

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 25, No 3, 2024
pp. 1389-1413
DOI
10.17679/inuefd.1490164

Article Type
Research Article

Received
26.05.2024

Accepted
17.12.2024

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The curriculum serves as a fundamental guide in education, directing activities and regulating processes. Curriculum literacy, crucial for educators, encompasses their ability to understand, adopt, and implement curricula effectively. Gömleksiz (2005) highlights the significant impact of teachers' familiarity with and acceptance of curricula on effective implementation. Moreover, Erdem and Eğmir (2018) note that literacy skills enhance teaching quality and contribute to professional development through subject knowledge education. Qualified teachers are pivotal in improving education quality (Gözütok, 1995), emphasizing the need to establish strong relationships among students, teachers, and curricula (Erdem, 2023). A systemic approach, emphasizing relationships and interactions within systems, is essential for bridging these components. This holistic understanding aligns with the nature of complex systems (Osterman, 2012). Systems thinking, recognized as a valuable tool for understanding and managing complexity, denotes the ability to understand complex systems and perceive fundamental relationships within them (Meadows & Wright, 2009; Senge, 2006). Curriculum literacy, viewed as a complex system, requires a systems perspective to reveal its components and relationships.

Purpose

This study aims to elucidate the theoretical framework of teachers' curriculum literacy skills through systems thinking. By examining these skills in this context, it seeks to enrich existing frameworks, introduce a novel literacy perspective, and contribute significantly to academic literature. This framework systematically addresses curriculum literacy, supports teachers' professional development, and enhances educational quality.

Method

Comprehensive reviews were conducted using national and international sources, including databases such as YÖK National Thesis Center, Google Scholar, Ulakbim, Dergipark, Web of Science, Taylor & Francis Online, Science Direct, and ProQuest. The dimensions of teachers' curriculum literacy were compiled, and necessary qualifications were identified and ranked. The findings were compared with existing literature to identify common elements among the sub-dimensions of curriculum literacy. Six integrated skills for curriculum literacy were identified, with process components determined for each skill. These components outline clear and observable actions necessary for skill development. Faculty members from three universities, including experts in curriculum and instruction, assessment and evaluation, and mathematics and science education, evaluated the structure. Feedback was collected, and the integrated skills and process components were reviewed, corrected, and validated as suitable for use.

Findings

In light of the importance of understanding the elements of teachers' program literacy and the horizontal and vertical relationships between these elements, as well as how they interact with each other, it is crucial to approach them with a systems perspective. Within this framework, the aim of this research is to delineate the integrated skills and process components that constitute program literacy within the context of systems thinking. Within the scope of this study, six integrated skills have been identified, namely 'understanding the curriculum', 'analysing the curriculum and its components', 'structuring instruction using the curriculum', 'developing, selecting, and using resources to serve the curriculum', 'identifying areas for improvement in the curriculum', and 'implementing solutions developed for the sustainability of the curriculum'. For each integrated skill, multiple process components have been defined to achieve it.

Discussion & Conclusion

This study outlines integrated skills and process components to enhance teachers' curriculum literacy, aiding them in understanding, analysing, structuring, implementing, evaluating, and improving curricula. These mental representations can be translated into actionable structures with semantic integrity (Aşkar & Altun, 2009).

In the first section, teachers' understanding of the curriculum's fundamental aspects is crucial, covering its philosophical, historical, psychological, and social foundations, as well as its concepts and components. Kahramanoğlu (2019) emphasizes a curriculum-literate teacher's grasp of these fundamental concepts and underlying philosophy. Analysing the curriculum allows teachers to identify relationships between its components, as highlighted by Akyıldız (2020). Structuring teaching using the curriculum enables teachers to enhance instruction by establishing logical relationships between concepts and components, supported by Yıldırım's (2019) emphasis on relationships between needs and achievements. Creating, selecting, and using tools to serve the curriculum facilitates the development and implementation of appropriate lesson plans, as noted by Güleş (2022) and Keskin and Korkmaz (2021). Evaluating the curriculum's developmental aspects is essential for anticipating and solving implementation problems, as outlined by Yar Yıldırım and Dursun (2018). Lastly, implementing solutions for curriculum sustainability involves adapting the program to current conditions, interacting with stakeholders, and using feedback for improvements. Integrating teachers into feedback processes enhances program understanding and updates.

This framework is crucial for enhancing teachers' curriculum literacy, enabling them to optimize students' learning experiences and academic achievements. Teacher education programs should prioritize curriculum literacy, with educational institutions providing support and resources. Continuous professional development programs should be organized to encourage ongoing growth and updating.

Sistem Düşüncesi Yaklaşımıyla Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlıkları Çerçevesi

Hatice Gülçin SEVEN, Millî Eğitim Bakanlığı, ORCID ID: 0000-0002-0107-1391

Recep KAHRAMANOĞLU, Gaziantep Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0001-6670-8165

Öz

Mevcut çalışmanın amacı öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık becerilerinin kuramsal yapısını sistem düşüncesi çerçevesinde ortaya koymaktır. Öğretim programı okuryazarlık becerilerinin sistem düşüncesi bağlamında incelenmesi, mevcut teorik çerçeveleri zenginleştirerek okuryazarlık alanına yeni bir perspektif sunmakla birlikte alan yazınına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu çalışma kapsamında öncelikle öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıklarını inceleyen ilk ölçek geliştirme çalışmasının yapıldığı tarih olan 2017 yılından 2024 yılına kadar alan yazınında yer alan araştırmalar incelenmiştir. İnceleme sonrası öğretmenlerin öğretim programı okuryazarı olmaları için gerekli görülen birtakım nitelikler belirlenmiş bu nitelikler içinde önem sırası yapılmış ve literatürde yer alan program okuryazarlığı çalışmalarındaki diğer boyutlarla karşılaştırılmıştır. Tüm bu derinlemesine araştırma sonucunda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yer alan sistem okuryazarlığı yapısı göz önünde bulundurularak öğretim program okuryazarlığı için 6 adet bütünleşik beceri oluşturulmuş ve daha sonra her bir bütünleşik becerinin süreç bileşenleri belirlenmiştir. Her bütünleşik becerinin geliştirilmesi için gerekli olan açık ve gözlemlenebilir eylemleri içeren "süreç bileşenleri", bütünleşik becerilerin alt boyutları kapsamında tanımlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sistem Düşüncesi, Program Okuryazarlığı Çerçevesi, Bütünleşik Beceriler, Süreç Bileşenleri.

Önerilen Atıf

Seven, H. G. & Kahramanoğlu, R. (2024). Sistem düşüncesi yaklaşımıyla öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları çerçevesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1389-1413. DOI: 10.17679/inuefd.1490164

Bu makale Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından Temmuz, 2024 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 25, Sayı 3, 2024
ss. 1389-1413

DOI
10.17679/inuefd.1490164

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
26.05.2024

Kabul Tarihi
17.12.2024

1. Giriş

“Bir sistem yaklaşımı, dünyayı önce bir başkasının gözünden gördüğümüzde başlar” (Churchman 1968 s.231).

Öğretim programları, eğitim-öğretim faaliyetlerini düzenleyen, gelişimlerini izleyen ve yönlendiren temel bir kılavuz olarak kabul edilir. Program okuryazarlığı anlayışı, öğretmenin öğretim programlarını anlama, benimseme ve etkili bir şekilde uygulama becerilerini içeren kritik bir yetkinlik olarak değer taşımaktadır. Mevcut araştırmalar, öğretmenlerin programları tanıma ve kabul etme düzeylerinin, programların uygulamadaki etkinliği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Gömlüksiz, 2005; Gültekin, 2013). Ayrıca, okuryazarlık becerilerinin öğretim hizmetlerinin niteliğini etkilediği ve öğretmenlerin alan bilgisi eğitimi ile mesleki becerilerini geliştirmelerine katkı sağladığı vurgulanmaktadır (Erdem ve Eğmir, 2018). Öğretmenlerin program okuryazarlıklarının geliştirilme süreci, yalnızca programların açıkça anlaşılmasıyla sınırlı kalmamalıdır; aynı zamanda öğretmenlerin genel olarak öğretmenlik becerilerini güçlendirmek amacıyla da yürütülmelidir. Program okuryazarlığının geliştirilmesi, öğretmenlerin alan bilgisi eğitimi ve mesleki becerilerini ileri düzeyde pekiştirmelerine fırsat sağlayacaktır (Nsibande ve Modiba, 2012). Bu süreç, eğitim-öğretimi planlama, öğrenme ortamları oluşturma, öğrenme-öğretme sürecini yönetme, ölçme ve değerlendirme gibi temel öğretmenlik becerilerinin güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Bu çerçevede, program okuryazarlığına odaklanan bir öğretmen eğitim programının, öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerini artırma potansiyeli büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin bu alandaki yeterliliklerinin güçlenmesi, etkili bir eğitim sistemi için kritik bir unsurdur. Bir programın etkinliği, titizlikle tasarlanmış olmasına rağmen, programı uygulayacak olan öğretmenlerin niteliği ile yakından ilişkilidir. Programı uygulayan öğretmenlerin, programı doğru bir şekilde anlamaları, programın başarısı açısından hayati bir öneme sahiptir (Kerkez vd., 2023). "Eğitim programı okuryazarlığı," "öğretim programı okuryazarlığı," veya "program okuryazarlığı" gibi farklı kavramlar literatürde geniş bir yer tutmaktadır. Temelde, bu kavramlar, bir programın anlaşılması, uygulanması ve değerlendirilmesi için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmayı hedefler. Özellikle öğretmenlerin, öğretim programlarını anlama biçimleri, programlara karşı geliştirdikleri tutumlar ve programları aktif bir biçimde uygulama yetkinlikleri üzerinde durulmaktadır (Kerkez vd., 2023). Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM) tarafından oluşturulan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (MEB, 2017) belgesinde belirtilen yeterlikler ve yetkinlikler de dolaylı olarak öğretmenlerin program okuryazarı olmalarının önemine açıkça vurgu yapmaktadır.

Günümüz eğitim sisteminde, öğretmenler için kritik öneme sahip olan niteliklerden biri, öğretim programı okuryazarlığıdır. Bu terim, öğretmenlerin öğretim programlarını anlama, yorumlama ve etkili bir şekilde uygulama yeteneklerini içermektedir. Akademik literatürde, okuryazarlık kavramının genellikle "yeterlik" veya "beceri" terimleriyle aynı anlamda kullanıldığı gözlemlenmektedir (Goodfellow, 2011). Öğretmenlerin bu alandaki yetkinlikleri, eğitim sisteminin etkinliği ve öğrenci başarısı açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğretim programlarını anlama ve etkili bir şekilde uygulama konusundaki becerilerinin geliştirilmesi için genel bir çerçeve oluşturulması gereklidir. Program okuryazarlığı kavramı incelenirken, aynı zamanda öğretmenlerin gereksinim duyduğu yeterlikler de sık sık vurgulanmaktadır. "Yeterlilik" terimi, bireyin belirli bir mesleki alanda etkin bir şekilde görevini yerine getirebilmesi için gerekli olan yetenekler, bilgi, beceri, eylem ve nitelikleri ifade eder (MEB, 2017). Bir kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi için gereken tüm niteliklerin bir arada bulunmasını ifade eden bu kavram, o mesleğin standartlarını karşılamak için gerekli olan donanımı temsil eder ve bireyin mesleki performansını belirler (Şişman, 2002). Öğretmenlerin sahip olması gereken bu yeterlikler, eğitim alanındaki değişen ihtiyaçlara uyum sağlamak ve öğrenci başarısını artırmak için son derece önemlidir. Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleki becerilerini sürekli olarak geliştirmesi ve güncel eğitim trendlerine uyum sağlaması

gerekmektedir.

Bu çerçevede, öğretim programı okuryazarlığı kavramı, bir öğretmenin bir program hakkında bilgi sahibi olabilme, programı kapsamlı bir şekilde anlayabilme ve etkili bir biçimde uygulayabilme yeteneklerini içermektedir. Bu terim genellikle, bir programın anlaşılması, uygulanması ve değerlendirilmesi için gereken bilgi ve becerilere sahip olma durumunu ifade etmektedir (Akyıldız, 2020; Erdamar, 2020). Öğretim programı okuryazarlığı aynı zamanda, öğretmenlerin öğretim programlarını anlama biçimleri, programlara yönelik tutumları ve programların uygulanmasındaki beceri ve yeterliliklerini de kapsamaktadır (Akınoğlu ve Doğan, 2012). Bu anlamda, öğretmenlerin program okuryazarlığına sahip olmaları, öğretim programlarının etkili bir şekilde yönetilmesi ve Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçlarına ulaşmasına olanak sağlayan faktörlerden biridir. Çağdaş eğitim düşünceleri, okulların karmaşıklığını artırmakta ve bu da öğretmenlere yeni ve çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumluluklardan biri, öğretmenlerin okulun beklentileriyle öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak eğitim programlarını tasarlamak ve uygulamaktır (Hill, Friedland ve McMillen, 2016). Bu durum, öğretmenlerin pedagojik yaklaşımlarını ve öğretim stratejilerini sürekli olarak gözden geçirmelerini ve yenilemelerini gerektirmektedir. Öğretmenlerin, değişen eğitim ortamına uyum sağlamak için sürekli olarak profesyonel gelişim fırsatlarına erişim sağlamaları da önemlidir. Bu şekilde, öğretmenler, öğrencilerin farklı gereksinimlerini karşılayacak daha etkili öğretim yöntemleri geliştirebilirler.

Günümüzde, eğitim, insan kaynaklarının geliştirilmesinde ve çağın gerektirdiği üretim ve hizmet standartlarına ulaşmada belirleyici bir faktördür. Bu sebeple, eğitimde kalitenin yükseltilmesi, giderek artan bir öneme sahiptir. Kalitenin artırılması için, eğitim altyapısının sağlam bir şekilde oluşturulması, gerekli şartların sağlanması ve eğitim-öğretim süreçlerinin niteliklerinin iyileştirilmesi gerekmektedir (Kayadibi, 2001). Öğretim programları, öğrenci ve öğretmen faktörlerinin yanı sıra, eğitim sisteminin yapı taşlarıdır ve bu sebeple eğitimin niteliğini en fazla etkileyen unsurlardan biridir (Aslan, 2018). Bu karmaşık sistemin içinde, nitelikli öğretmenler; eğitim sisteminin temel direği olup eğitimin kalitesini artırmak için hayati bir rol oynamaktadır (Gözütok, 1995). Dolayısıyla, öğrenci, öğretmen ve öğretim programları arasında sağlam bir ilişki kurma gayreti, önemli bir öncelik olarak öne çıkmaktadır (Erdem, 2023). Bu üç temel unsur birbirine bağlamak ve bu bileşenlerin arasındaki köprüyü güçlendirmek de bir sistem yaklaşımı ile mümkün olacaktır. Bu temeldeki bütüncül anlayış, karmaşık sistemlerin doğası gereği parçaları izole etmek yerine, sistemler arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri vurgulamaktadır.

Okuryazarlık kavramı, günümüzde artan bilgi yoğunluğu ile birlikte önemli bir beceri olarak öne çıkmaktadır. Çünkü artan bu bilgi yoğunluğu içerisinde bilgiyi açıklama, anlamlandırma, yorumlama ve etkili bir şekilde kullanma gibi durumlar önemli bir beceri hâline geldiği ifade edilebilir. Ayrıca bu durumları etkileyen, bireylerin aldığı eğitimden, aile içi iletişime, ailenin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerinden akran çevresine kadar çeşitli faktörlerin olduğu söylenebilir. Farklı bir ifade ile bireylerin okuryazarlık becerilerini besleyen, geliştiren çok farklı faktörler bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm bunlar okuryazarlık becerisini karmaşık bir yapı hâline getirmektedir. Sistem düşüncesi, bu karmaşıklığı anlamada ve etkin bir şekilde yönetmede önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Çünkü sistem düşüncesi bir durum veya problemle ilgili bütün yönleri dikkate alan, durumun veya problemin farklı parçaları arasındaki ilişkilere odaklanan bir problem çözme yaklaşımı olarak ifade edilmektedir (Tecim, 2004). Bu bağlamda, okuryazarlık terimi, basitçe kelime dağarcığıyla sınırlı kalmayıp daha derin anlamlara sahiptir. Sistem düşüncesiyle birlikte ele alındığında, okuryazarlık, karmaşık ilişkileri ve etkileşimleri anlama yeteneğini içerir. Ayrıca, okuryazarlık, bilgiyi anlama, yorumlama ve bu bilgiyle etkileşime geçme yeteneği olarak da tanımlanabilir (Osterman, 2012). Bu bağlamda, okuryazarlık, bireylerin çağın gerektirdiği karmaşıklığı anlamalarını ve bu karmaşıklığı etkin bir şekilde yönetmelerini sağlar. Sistem düşüncesinin bir parçası olarak, okuryazarlık, bireylerin

karmaşık sistemleri anlama ve bu sistemler arasındaki temel ilişkileri görebilme yeteneğini açıkça ifade eder.

Bir sistem genellikle üç temel bileşenden oluşur: elemanlar, ara bağlantılar ve fonksiyonlar veya sistem amaçları. Elemanlar, sistemin yapı taşlarını temsil eder ve genellikle birlikte çalışarak sistemi oluştururlar. Ara bağlantılar, bu elemanlar arasındaki ilişkileri veya etkileşimleri ifade eder. Son olarak, sistem amaçları veya fonksiyonları, sistemin belirli bir amaca hizmet etme şeklini veya işlevini tanımlar. Bu bileşenler, bir araya geldiğinde, bir sistem oluşturur ve bu sistem genellikle dinamik bir yapıya sahiptir, yani bileşenler arasında sürekli bir etkileşim ve değişim vardır. (Meadows & Wright, 2009). Sistemik düşünmek için gerekenler arasında, öncelikle bir sistemi tanıma bulunmaktadır. Bu, sistemin temel unsurlarını anlama, sistem parçaları arasındaki nedensel ilişkileri kavrama, desenleri keşfetme ve sistemler arasındaki bağımlılıkları anlama gibi kavramsal bilgileri içerir. Ayrıca, sistem davranışlarını farklı şekillerde modelleme yeteneği de önemlidir. Bu sistemler düşünme araçlarını kullanarak sistem davranışlarını modelleme yeteneğini içerir (Meadows & Wright, 2009; Senge, 2006). Bununla birlikte, sistemik düşünme yasalarını ve öğrenme engellerini de anlamak gereklidir. Bu, sistemi kavrama ve analiz etme sürecinde önemli bir rol oynar (Senge, 2006). Karmaşık sistemler, farklı düzeylerde meydana gelen birden fazla nedensel faktöre sahip olabilir. Basit neden-sonuç ilişkileri, karmaşık sistemlerin doğasında bulunan karmaşık nedenselliği genellikle açıklayamaz. Bu yüzden paydaşların tümü, genellikle sistem içindeki bağlantıları ve karmaşık neden-sonuç ilişkilerini göremez (Perkins ve Grotzer, 2000). Program okuryazarlığı bu çerçevede karmaşık bir sistem olarak değerlendirilebilir. Çünkü program okuyazarı olabilmek için programı oluşturan – eğitim felsefesi, hedefler, öğrenme yaşantıları, ölçme değerlendirme yaklaşımı, değerler, yetkinlikler, beceriler gibi- bileşenleri fark etmesi ve bu bileşenleri anlamlandırması gerekmektedir. Program okuyazarı olmak için sadece bu bileşenlerin fark edilmesi ve anlamlandırılması yeterli olmayacaktır. İlave olarak bu bileşenler arasındaki ilişkileri de açıklayabilmeli, neyi, ne zaman ve nasıl planlayacağını ve kullanacağını bilmesi gerekmektedir. Bu gerekçelerle program okuyazarı sistem yaklaşımıyla ele alınarak içinde barındırdığı unsurları ve bu unsurların birbiri ile olan yatay ve dikey ilişkileri ayrıca da birbirleriyle nasıl etkileşim hâlinde olduklarının ortaya konulması önemli görülmektedir. Bu çerçevede, araştırmanın amacı sistem düşüncesi bağlamında öğretim programı okuyazarı oluşturan bütünlük becerileri ve süreç bileşenlerini ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında ‘öğretim programını anlama’, ‘öğretim programını ve bileşenlerini çözümü’, ‘öğretim programını kullanarak öğretimi yapılandırma’, ‘öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma’, ‘öğretim programının gelişmeye açık yönlerini belirleme’ ve ‘öğretim programının sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini uygulama’ olmak üzere altı adet bütünlük beceri belirlenmiştir. Her bir bütünlük beceriye ulaşmak için de birden fazla süreç bileşeni tanımlanmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışma sistem düşüncesi çerçevesinde öğretmenlerin sahip olması gereken önemli niteliklerden biri olan öğretim programı okuyazarı olmasının kavramsal yapısını, bu yapı içindeki unsurları, tüm unsurların birbiri arasındaki ilişkiyi ve işleyişi, bütünlük becerilerini ve süreç bileşenlerini ortaya koymak amacıyla sunulmuştur. Program okuyazarı olmasına yönelik özgün bir çerçeve yapı ortaya koymayı hedefleyen bu çalışma, program okuyazarı konusunda yapılmış araştırmaları incelendiğinden doküman incelemesi olarak kurgulanmıştır. Bu araştırmanın amacına yönelik öğretmenlerin öğretim programı okuyazarı becerisinin kuramsal yapısını sistem düşüncesi çerçevesinde ortaya koymak için ulusal ve uluslararası kaynaklar taranmıştır.

Kaynak taramasında YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ulakbim ve Dergipark gibi veri tabanlarında, ayrıca da Web of Science, Taylor&Francis Online, Science Direct ve ProQuest Dissertations & Theses Global veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Ulusal veri tabanlarında yapılan taramalarda anahtar kavram olarak “program, program okuyazarı,”

öğretim programı okuryazarlığı, eğitim programı okuryazarlığı, öğretim programı, eğitim programı” kavramları kullanılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan kaynakları araştırma bağlamında incelemek için program okuryazarlığını kavramsal olarak ele alıp açıklamalar ve tanımlamalar yapan kaynaklar, program okuryazarlığını ölçmek için ölçek, anket, envanter vb. ölçme aracı geliştiren çalışmalar araştırma bağlamında incelenmiştir ve çalışmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca ilk ölçek geliştirme çalışmasının yayınlandığı yıl dikkate alınarak 2017-2024 tarihleri arasında yayınlanan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmiştir. Program okuryazarlığı kavramı ile ilgili özgün açıklamalar ve tanımlamalar ortaya koymayan veya özgün ölçme aracı kullanmayan çalışmalar araştırma kapsamında incelenmemiştir. Bu bağlamda Bolat (2017), Aslan (2018), Kahramanoğlu (2019), Yar Yıldırım ve Dursun (2019), Yıldırım (2019), Yar Yıldırım (2020), Kasapoğlu (2020), Akyıldız (2020), Erdamar (2020), Keskin ve Korkmaz (2021) ve Güleş (2022) çalışmaları kavramsal tanımlamalar, ölçme aracı olarak kullanılan ölçek, anket vb. araçların alt boyutları ve kapsamaları incelenmiştir. Uluslararası veri tabanlarında yapılan taramada ise “curriculum, curriculum literacy” anahtar kavramları kullanılmıştır. Araştırma kapsamında dâhil etme ve etmeme kriterleri ulusal tarama kriterleri ile aynıdır. Burada 2010-2024 arasında yayınlanan çalışmalar incelemeye dâhil edilmiştir. Uluslararası veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda Nsiband ve Modiba,(2012), Ryu (2015), Ogar ve Opoh (2015), Steiner vd. (2018), McRae (2018), Maba ve Mantra (2018), Apsari (2018), Harvey (2021), Yasin ve diğerleri. (2022) çalışmaları yine program okuryazarlığının tanımlanması ve açıklanması, veri toplama araçlarında kullanılan alt boyutları ve kapsamaları bağlamında incelenmiştir. Bu taramalar ulusal veri taramalarında 2017-2024 tarihleri arasında; uluslararası veri tabanlarında ise 2010-2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

İncelenen çalışmalarda ölçme aracı olarak ölçek geliştiren veya uyarlayan çalışmaların öğretim programı okuryazarlıklarının boyutları derlenmiştir ve Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Program okuryazarlığı konusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçeklerin boyutları

Araştırmacı/lar	Ölçek Boyutları
Bolat (2017)	Okuma
	Yazma
Aslan (2018)	Program bilgisi
	Planlama
	Uygulama
Kahramanoğlu (2019)	Öğretim programının temelleri
	Öğretim programının öğeleri
	Öğretim programının yapısal özellikleri
	Program yönetim becerisi
Yar Yıldırım ve Dursun (2019)	Tutum
	Bilgi
	Öğretim tasarımı ve planlama becerisi
Yıldırım (2019)	Felsefi temeller okuryazarlığı
	Sosyoekonomik temeller okuryazarlığı
	Psikolojik temeller okuryazarlığı
	Amaçlar ve içerik bilgisi okuryazarlığı
	Öğretim ve ölçme değerlendirme süreçleri okuryazarlığı
Yar Yıldırım (2020)	Bilgi
	Beceri
	Tutum
Kasapoğlu (2020)	Eğitim programı okuryazarı öğretmenin

	algılanan özellikleri
	Eğitim programı okuryazarlığının algılanan yararları / sonuç beklentileri
	Program hedefleri
Akyıldız (2020)	Program içeriği
	Öğrenme-öğretme süreci
	Ölçme ve değerlendirme
	Program öğeleri
Erdamar (2020)	Programın uygulanması
	Program anlayışı
	Programı tanıma
Keskin ve Korkmaz (2021)	Programı hayata geçirme
	Programı sorgulama
	Programa değer verme
	Kazanım okuryazarlığı yeterliği
	İçerik okuryazarlığı yeterliği
Güleş (2022)	Öğrenme-öğretme süreci okuryazarlığı yeterliği
	Ölçme-değerlendirme okuryazarlığı yeterliği

Araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçekler incelendiğinde bazı alt boyutlarda programın hedefleri, programın temel öğeleri, programın uygulanması gibi ortak noktaların olduğu görülse de programı sorgulama, algı, okuma, yazma gibi konularda farklı noktalara vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu durum incelendiğinde program okuryazarlığı kavramında araştırmacılar arasında ortak bir fikir birliğinin sağlanamadı ifade edilebilir.

Ulusal bazda gerçekleştirilen ölçek çalışmaları ve uluslararası düzeyde program okuryazarlığı konusunda yapılan çalışmaların teorik tanımlamaları ve açıklamaları incelendiğinde elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı becerisine sahip olabilmeleri için gerekli görülen nitelikler bağlamında alt boyutlar ile de ortak bir payda oluşturulmaya çalışılmıştır. Tüm bu derinlemesine araştırma sonucunda öğretim program okuryazarlığı için 6 adet bütünleşik beceri (öğretim programını anlama, öğretim programı ve bileşenleri çözümüleme, öğretim programını kullanarak öğretimi yapılandırma, öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma, öğretim programının gelişmeye açık yönlerini değerlendirme, öğretim programının sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini uygulama) oluşturulmuş ve daha sonra her bir bütünleşik becerinin süreç bileşenlerine de ulaşılmaya çalışılmıştır. Her bütünleşik becerinin geliştirilmesi için gerekli olan açık ve gözlemlenebilir eylemleri içeren "süreç bileşenleri", bütünleşik becerilerin alt boyutları kapsamında tanımlanmıştır. Belirlenen süreç bileşenlerinin karşılanması hâlinde bizi bir üst bileşen olan bütünleşik beceriye götüreceği şekilde organize edilmiştir. Belirtilen yapı tamamlanırken yapı ve kapsam geçerliği kapsamında üç farklı üniversiteden öğretim üyeleri; bir eğitim programları ve öğretim alanında, bir ölçme ve değerlendirme alanında bir diğeri de matematik ve fen bilimleri eğitimi bölümünde olmak üzere üç alan uzmanı -alan uzmanları program okuryazarlığı ve/veya okuryazarlık konularında çalışmalar yapmış- tarafından incelemeler yapılmıştır. Her bir uzmandan ayrı ayrı görüş alınmış uygun olan, düzeltilmesi gereken ve çıkarılması tavsiye edilen bütünleşik beceri ve süreç bileşenleri değerlendirilmiştir. Yapının son hâli de yine uzmanlar tarafından teyit edilmiş ve kullanılması uygun görülmüştür. Çalışma sonunda ulaşılan çerçeve öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıklarının geliştirilmesi yönünde yürütülmesi planlanan çalışmalara rehberlik edecek nitelikte hazırlanmış olup bir temel oluşturması amaçlanmıştır.

3. Bulgular

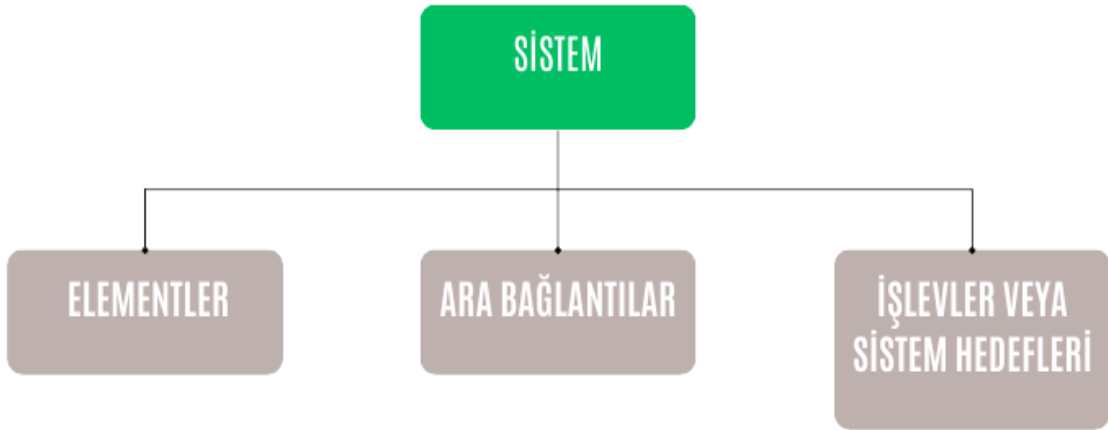
Belirlenen hedef doğrultusunda, öncelikle sistem düşüncesi çerçevesinde nasıl bir entegrasyon yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Daha sonra ise öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını inceleyen çalışmalar incelenmiş bu araştırmalar temel alınarak öğretim programı okuryazarlığının boyutları derlenmiş ve öğretmenlerin bu konuda yeterli olabilmesi için gereken nitelikler belirlenmiştir. Ardından, bu nitelikler önem sırasına göre düzenlenmiş ve mevcut literatürdeki program okuryazarlığı çalışmalarındaki boyutlarla karşılaştırılmıştır.

3.1. Sistem Düşüncesi Entegrasyonu

Bu bölümde sistem düşüncesi bağlamında oluşturulacak olan çerçevenin ana şablonu hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Şekil 1'de sistem düşüncesinin temel şeması gösterilmiştir.

Şekil 1.

Temel Sistem Şeması

Meadows'a (2021) göre, sistem, genellikle karşılıklı bağlantılar içeren ve kendine özgü davranışlar üreten bir yapı içindeki öğelerin bir topluluğudur. Bu yapı, bir bütünü oluşturur ve her bir parçanın kendine özgü bir işleyişi vardır. Ancak, bu işleyiş birbirinden bağımsız değildir çünkü sistemi oluşturan parçaların toplamı değil; bu, birçok parçanın etkileşiminin sonucudur (Forrester, 2007, s. 351). 1968'de Ludwig von Bertalanffy, bir olayın belirli bir ortam içindeki ilişkilerinin daha iyi anlaşılacağını ve sentezleneceğini savunarak Genel Sistem Teorisi'ni geliştirmiştir. Daha öncesinde ise, sistemlerin sadece onları oluşturan parçaların toplamı olduğu ve her bir parçanın tek tek analiz edilmesinin yeterli olduğu yaygın kanısı hâkimdi. Ancak Genel Sistem Teorisi'nin benimsenmesiyle, Aristo'nun "Bütün, parçaların toplamından daha fazladır." sözü önem kazanmış ve sistemler artık sadece parçaların toplamı olarak değil, alt sistemlerle ilişkileri de göz önünde bulundurularak incelenmeye başlanmıştır (Forrester, 1993). Genel sistem teorisi çerçevesinde, bir olay veya problem araştırıldığında, (1) sistemin amaçları, (2) sistemin alt sistemleri ve (3) alt sistemlerin hem birbirleriyle hem de bir bütün olarak sistemin kendisiyle olan ilişkisi üzerinde durulmaktadır.

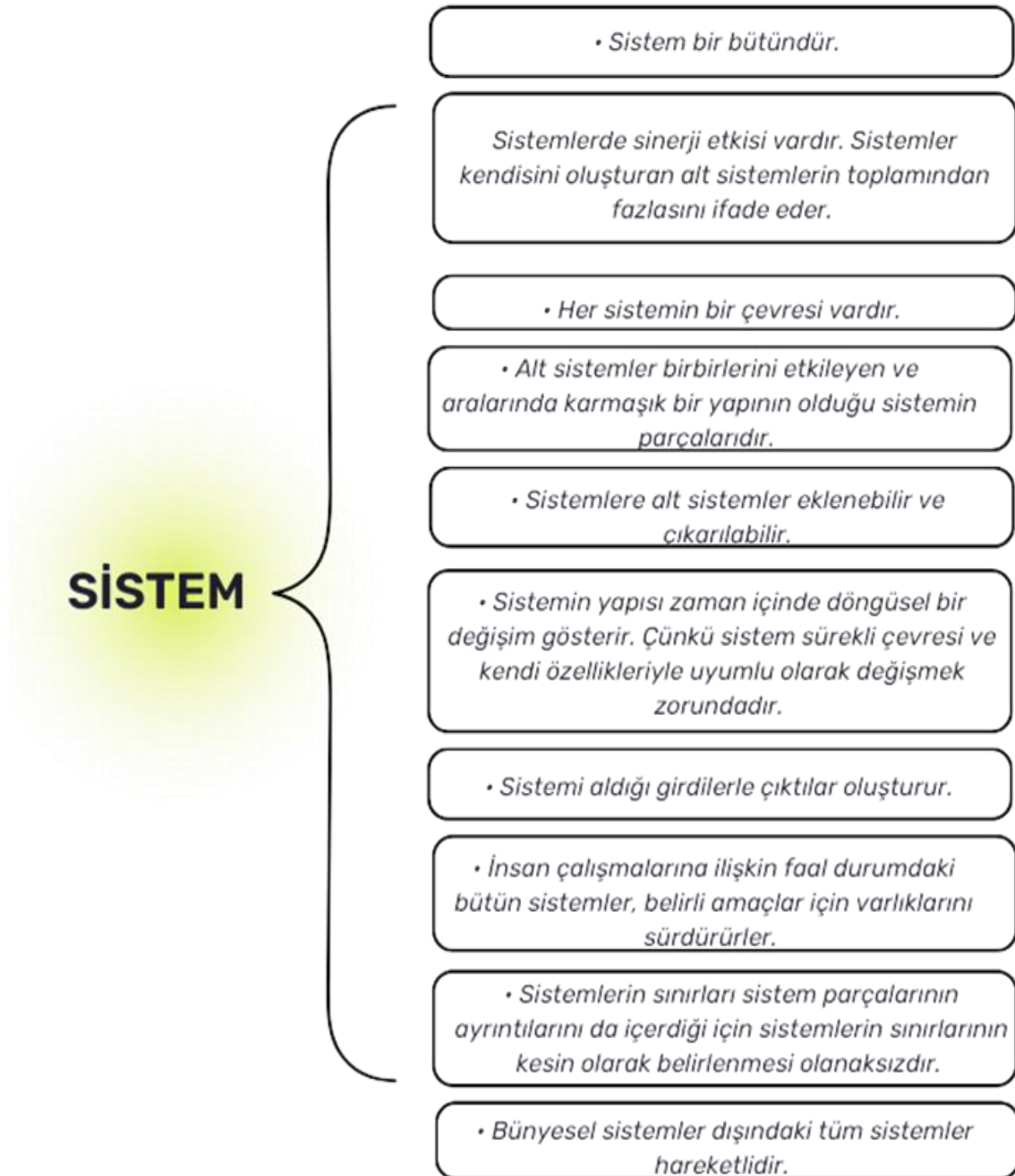
Bu bağlamda, sistemlerin anlaşılması ve analiz edilmesi sürecinde, Ludwig von Bertalanffy'nin Genel Sistem Teorisi önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bertalanffy'nin teorisi, bir olay veya problemi değerlendirirken sistemin amaçlarını, alt sistemlerini ve bu alt sistemlerin hem birbirleriyle hem de bir bütün olarak sistemin kendisiyle olan ilişkilerini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, sistemi sadece parçalarının toplamı olarak değil, aynı zamanda parçalar arasındaki etkileşimlerin ve ilişkilerin bütünsel bir perspektiften ele alınmasını sağlamaktadır (Bertalanffy,

1969). Dolayısıyla, sistemin yapısı ve davranışı, alt sistemler arasındaki dinamik etkileşimlerin sonucu olarak ortaya çıkar ve bu nedenle bütüncül bir anlayış gerektirir.

Akkuş ve İzci (2018) tarafından yapılan bir diğer çalışma da sistem özelliklerini şöyle aktarmaktadır:

Şekil 2.

Sistem Özellikleri

Yukarıdaki şekilden de anlaşıldığı üzere, sistemler hem alt sistemlerle hem de çevreyle etkileşim hâlinindedir ve bu etkileşime dayanarak açık ve kapalı sistemler olarak sınıflandırılırlar. Sistem ile çevre arasında herhangi bir etkileşim olmadığında, bu sisteme kapalı sistem denir ve bu durumda girdi-çıkı akışı mevcut değildir. Açık sistemlerde ise sürekli bir girdi-çıkı akışı bulunmaktadır. Eğer bir sistem, faaliyetlerini sürdürebilmek için çevresinden enerji, malzeme ve

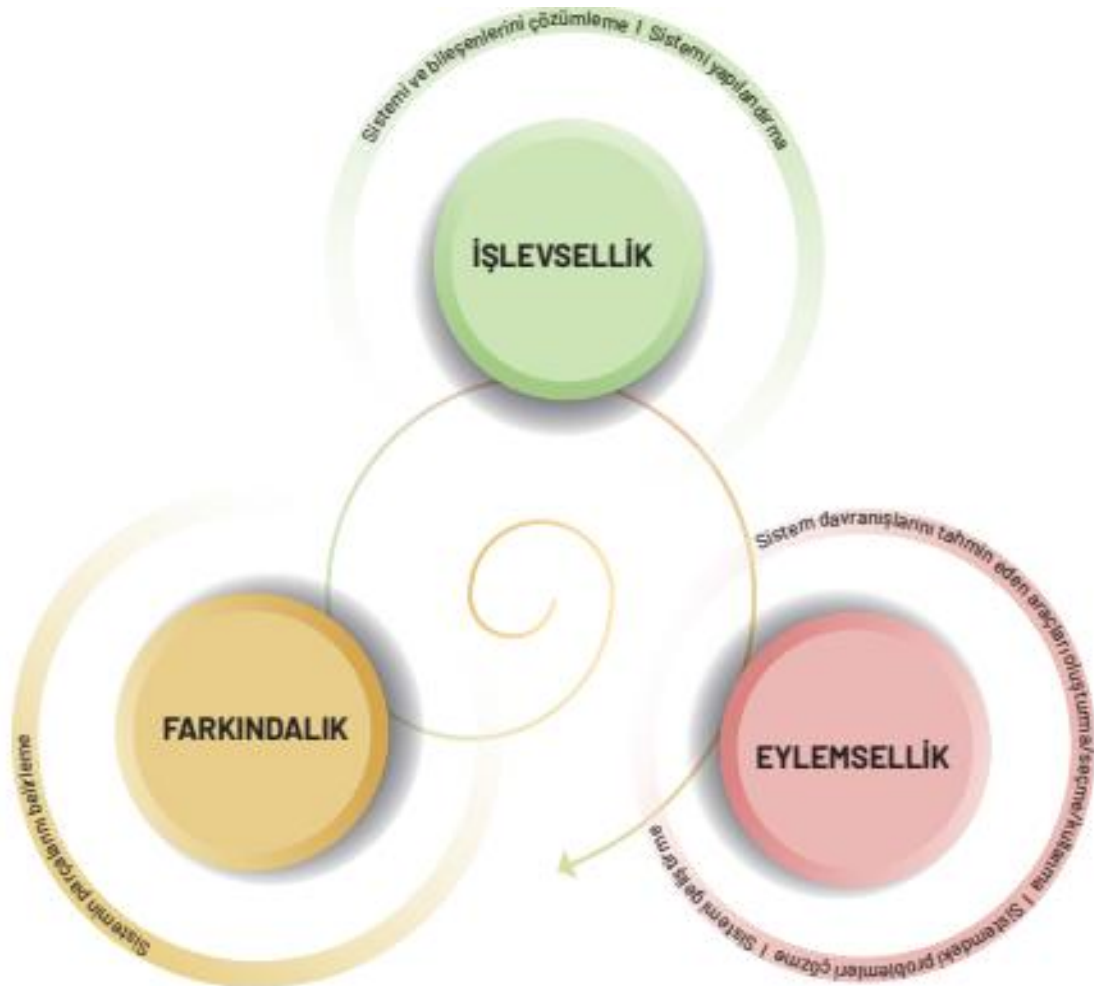
bilgi gibi girdiler alıyor ve aynı zamanda çevresine çıktılar sağlıyorsa, bu tür sistemlere açık sistem adı verilmektedir (Akkuş ve İzci, 2018, s. 228).

3.2. Farkındalık, İşlevsellik ve Eylemsellik Boyutları

Öğretim Programı Okuryazarlığı bütünlük becerilerini sınıflandırmak ve bu becerilerin seviyelerini belirlemek için üç düzey tanımlanmıştır: farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik. Program okuryazarlığını kazanabilmek için, öğretmenlerin öncelikle bir olguya, duruma veya kavrama yönelik bilgi ve anlayışa sahip olmaları gerekmektedir. Bu aşama, farkındalık düzeyi olarak adlandırılır. Sonraki aşamada, öğretmenlerin bu olgu, durum veya kavramlar arasındaki ilişkileri ve bütünlüğü fark edebilmeleri beklenir. Bu, öğretmenlerin daha yüksek zihinsel süreçlere geçerek anlam oluşturma sürecine girdiği işlevsellik düzeyi olarak adlandırılır. Son aşama, bu anlama sürecini eyleme dönüştürebilme yeteneğidir. Bu düzeyde, artık anlam oluşturma ötesine geçilerek pratik uygulamaya başlanır ve bu aşama eylemsellik düzeyi olarak adlandırılır (Kahramanoğlu, Altun ve Bakan Kalaycıoğlu, 2024). Üç düzeye yönelik görsel Şekil 3'te (MEB, 2024) verilmiştir. Ayrıca Kahramanoğlu vd., (2024) tarafından terimsel olarak açıklanan farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik boyutlarına yönelik açıklama aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.

Okuryazarlık Düzeyleri (MEB, 2024)

Öğretim programı okuryazarlığı düzeyleri (farkındalık, işlevsellik, eylemsellik) her ne kadar aşamalı ve hiyerarşik bir yapı sergiliyor gibi görünse de bu yapı aslında geçişken ve sarmal bir şekilde kurgulanmıştır. Düzeyler arasındaki geçişler, aşamalılığa bağlı olmaksızın gelişime uygun olarak tasarlanmıştır. Süreç, farkındalık ile başlayıp eylemselliğe kadar ilerleyebilir veya

işlevsellik düzeyinde kalabilir; nihai olarak eylemsellikle tamamlanması zorunlu değildir. Bağlam açısından ele alındığında, becerilerin uygulandığı konu ve kavramlar genişleyerek devam eder ve bir konu hakkında oluşturulan farkındalık, işlevsellik ve eylemselliğin farklı boyutlarıyla zenginleşerek daha ileri bir farkındalık düzeyine ulaşabilir (Aşkar vd., 2023; Kahramanoğlu vd., 2024, MEB, 2024).

3.2.1. Farkındalık Boyutu

Öğretim programına ilişkin temel bilgi, terim, kavram ve olguları tanımlama, anlama, farkında olma ve bunlara duyarlılık gösterme düzeyi, farkındalık olarak adlandırılmaktadır. Bu düzeyde, öğretmenler öğretim programına dair terimlerin, olguların ve kavramların farkında olup, bunları tanıyabilmektedir; ancak bu kavramları oluşturan sistemler arasındaki bütüncül ilişkileri kavrayamayabilirler. Örneğin, "öğretim programını anlama" bütünlük becerisi kapsamında, öğretmenlerin öğretim programının unsurlarını tanıması, bu unsurların farkına varması ve onları ayrı ayrı açıklayıp tanımlaması farkındalık düzeyindeki bir süreci ifade etmektedir. Bu düzeyde, kavramlar arasındaki ilişkilerin ortaya konması beklenmemektedir; mevcut programla ilgili kavramların tanınması yeterli görülmektedir.

3.2.2. İşlevsellik Boyutu

İşlevsellik, farkındalık düzeyine kıyasla daha karmaşık bir bilişsel süreci temsil eder. Bu düzey, bir durumu oluşturan temel unsurlar arasındaki bütüncül ilişkileri fark edebilme ve bu unsurlar arasındaki bağlantıları ortaya koyma yeteneğini içerir. Öğretmenler için bu aşamada, öğretim programına ilişkin bilgileri birincil ve ikincil kaynaklar aracılığıyla analiz etme, sentezleme ve değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, "öğretim programı ve bileşenlerini çözümlenme" bütünlük becerisi kapsamında, öğretmenlerin programın farklı bileşenlerini (öğrenme çıktıları, öğrenme kanıtları, değerler, okuryazarlık becerileri, sosyal ve duyuşsal öğrenme becerileri, eğilimler) sınıflandırma ve önceliklendirme becerisine sahip olmaları hedeflenir. Burada esas beklenen, kavramlar arasında bağlantılar kurarak bütüncül bir ilişki oluşturabilme yeteneğidir.

3.2.3. Eylemsellik Boyutu

Eylemsellik düzeyi, öğretmenlerin bilgiyi kullanma sürecindeki eyleme geçme boyutudur. Bu düzeyde, bilgi toplanır, sentezlenir ve alternatifler arasından seçim yapılır. Ancak, burada sadece eylemde bulunmakla kalmazlar, aynı zamanda eylemlerini sürdürülebilir kılmak ve geliştirmek için çaba harcarlar. Eylemsellik, işlevsellik düzeyindeki becerilerin ötesine geçerek, eylemlerin etkilerini ve sonuçlarını değerlendirme becerisini içerir. Örneğin, öğretmenlerin "öğretim programı ve bileşenlerini çözümlenme" bütünlük becerisi çerçevesinde eylemsel olarak hareket etmeleri beklenir. Bu, öğretmenlerin öğrenme çıktıları, öğrenme kanıtları, değerler, okuryazarlık becerileri, sosyal ve duyuşsal öğrenme becerileri ve eğilimler gibi farklı program bileşenlerini sınıflandırma ve önceliklendirme becerisini içerir. Ancak, bu sadece bilgileri analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda bu bilgileri eğitim pratiğine dönüştürmek için somut eylemler yaparlar. Bu eylemler, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini geliştirmek ve öğrenmelerini optimize etmek amacıyla gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, eylemsellik düzeyi, öğretmenlerin bilgiyi pratiğe dönüştürme yeteneklerini ifade eder.

3.3. Sistem Okuryazarlığı

Sistem okuryazarlığı, sistem düşüncesi becerilerinin geliştirilmesini hedefler ve bu doğrultuda altı temel durumun anlaşılmasını amaçlar. İlk olarak, bir sistemin farkında olunması gereklidir. Ardından, sistemi oluşturan parçaların bilinmesi ve bu parçalar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi önemlidir. Bir sistemin amacının ve işlevinin anlaşılması, sistemin niçin var olduğunu ve hangi amaçlar doğrultusunda çalıştığını kavramak açısından önemlidir. Bununla birlikte, sisteme yönelik problemlerin çözümü, sistemin etkinliği için kritik bir adımdır. Son olarak, sistemin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi süreci, sistemin adaptasyon yeteneğini artırır ve

değişen koşullara uyum sağlamasını sağlar. Bu altı temel durum, sistem okuryazarlığının sağlam temellerini oluşturur ve bireylerin sistemlerin işleyişini daha bütünsel bir şekilde anlamalarını sağlar.

Şekil 4.

Sistem Okuryazarlığı Akışı

Sistemin yapısı tam olarak ifade edildikten sonra sistem okuryazarlığı çerçevesinde yer alan bütünleşik beceriler göz önünde bulundurularak mevcut bütünleşik becerilerin içeriğini kapsayacak nitelikte ve de öğretmenlerin program okuryazarlıklarının da entegre edilebileceği bir yapı oluşturulmaya başlanmıştır. Sistem okuryazarlığının bütünleşik becerileri kapsamında sırasıyla sistemin parçalarını belirleme, sistemi ve bileşenlerini çözme, sistemi yapılandırma, sistem davranışlarını tahmin eden araçları oluşturma/seçme/kullanma, sistemdeki problemleri çözme ve sistemin sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini eyleme dönüştürme basamakları incelenmiştir. Bununla birlikte tüm bahsedilen bütünleşik becerileri adım adım takip edecek nitelikte süreç bileşenleri de göz önünde bulundurulmuştur.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde sunulmuş olan sistem okuryazarlığı yapısı; "sistemin parçalarını belirleme", "sistemi ve bileşenlerini çözme, sistemi yapılandırma", "sistem davranışlarını tahmin eden araçları oluşturma/ seçme/kullanma", "sistemdeki problemleri çözme, sistemlerin sürdürülebilirliği için geliştirdiği çözüm önerilerini eyleme dönüştürme" bütünleşik becerilerini ve bu bütünleşik beceriler kapsamındaki süreç bileşenlerini içermektedir ve ayrıca şekil 5'te de verilmiştir (MEB, 2024). Bu yapı, öğretmenlerin eğitim pratiğinde etkin bir şekilde hareket etmelerine olanak tanıyarak öğrencilerin öğrenme deneyimlerini optimize etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, sistemi çözme ve çözüm önerilerini eyleme dönüştürme gibi beceriler, öğretmenlerin eğitim kalitesini artırmalarına önemli katkı sağlayabilir. Bu nedenle, bu becerilerin geliştirilmesi, öğretmen eğitim programları ve profesyonel gelişim faaliyetlerinin merkezinde yer almalıdır.

Şekil 5.

Sistem Okuryazarlığı (MEB, 2024)

Bütünleşik Beceriler	
Sistemin Parçalarını Belirleme	Süreç Bileşenleri
	Sistem parçalarının farkında olmak Sistem parçalarını tanımlamak
Sistemi ve Bileşenlerini Çözümleme	Süreç Bileşenleri
	Sistem parçaları arasındaki ilişkileri anlamak
	Sistem parçaları arasındaki geri bildirim mekanizmalarını anlamak
	Sistem içerisinde yer alan doğrusal ve doğrusal olmayan bağlantıları tanımlamak
Sistemi Yapılandırma	Süreç Bileşenleri
	Sistemler arasındaki ilişkileri belirlemek
Sistemi Davranışlarını Tahmin Eden Araçları Oluşturma/ Seçme/Kullanma	Süreç Bileşenleri
	Mevcut sistemi inceleyerek hiyerarşik, nedensel ya da mantıksal ilişkiler ortaya koymak
	Mevcut sistemle ilgili öz bilgisıyla elde ettiği ilişkilere dayalı unsurlardan uyumlu bir bütün oluşturmak/ortaya koymak
Sistemdeki Problemleri Çözme	Süreç Bileşenleri
	Sistemin davranışlarını tahmin etmeye yönelik hesaplamalar yapmak
	Sistemin davranışlarını tahmin etmeye yönelik modellemeler/simülasyonlar yapmak
	Geliştirilen araçlarla sistemin davranışlarını tahmin etmeye yönelik yargıda bulunmak
	Süreç Bileşenleri
Sistemle ilgili problemi yapılandırmak	
Sistemle ilgili problemi özetleme	
Sistemle ilgili problemin çözümüne yönelik gözleme dayalı/mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etmek	
Sistemle ilgili problemin çözümüne yönelik önermeler üzerinden akıl yürütmek	
Sistemle ilgili problemin çözümüne ilişkin yansıtma/değerlendirmede bulunmak	
Sistemlerin Sürdürülebilirliği İçin Geliştirdiği Çözüm Önerilerini Eyleme Dönüştürme	Süreç Bileşenleri
	Sistemler için geliştirdiği çözüm önerilerini eyleme dönüştürmek için plan yapmak
	Belirlediği eylem planının olası çıktılarının etkilerini belirlemek için farklı taraflarla sosyal etkileşimlerde bulunmak
	Sosyal etkileşimler sonucunda düzenlediği eylem planını uygulamak
	Eylemlerinin sonuçlarının bireysel ve sistemsel değişikliklere olan etkilerini değerlendirmek
Eylemleri ile sistem değişimini başlatmak ve güçlendirmek	

Sistem okuryazarlığının hedefi, dört temel kavramın anlaşılmasını ve bu kavramların eyleme dönüştürülmesini içerir. Bu kavramlar şunlardır: sistemin farkındalığı, sistemi oluşturan bileşenlerin tanınması, bu bileşenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve sistemin amaç ve işlevinin kavranması. Bu bağlamda, sistem düşüncesi, bireylerin karmaşık sistemleri anlama yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Bu yaklaşım, bireylerin bir sistemi bütünsel olarak kavrayabilmeleri ve sistemin parçaları arasındaki etkileşimleri ve ilişkileri anlayabilmeleri için gerekli bir zemin sağlar.

3.4. Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlıklarının Boyutları

Program okuryazarlığına yönelik ülkemizde yürütülmüş olan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların çoğunlukla öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerini belirleme, öğretmen adaylarının program okuryazarlık düzeylerini belirleme, program okuryazarlıkları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkileri inceleme ve öğretmenlerin program okuryazarlık düzeylerini geliştirme gibi hedefleri olan çalışmaların mevcut olduğu görülmüştür. Alan yazınında erişilebilen ilgili kavrama yönelik Bolat (2017) tarafından geliştirilen eğitim programı okuryazarlığı ölçeği sonrasında sırasıyla; Aslan (2018) ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ölçeği, Kahramanoğlu (2019) ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ölçeği, Yar Yıldırım ve Dursun (2019) okul yöneticileri öğretim programı okuryazarlığı ölçeği, Yıldırım (2019) öğretim programı okuryazarlığı ölçeği, Yar-Yıldırım (2020) öğretmenlerin program okuryazarlıkları ölçeği, Kasapoğlu (2020) öğretmenlere yönelik algılanan eğitim programı okuryazarlığı ölçeği, Akyıldız (2020) program okuryazarlık ölçeği, Erdamar (2020) öğretmenlerin program okuryazarlığı algı ölçeği, Keskin ve Korkmaz (2021) öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı algı ölçeği, Güleş (2022) öğretmenlerin program okuryazarlığı algı ölçeği geliştirildiği görülmüştür.

Program okuryazarlığının boyutları, literatürde farklı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Örneğin, okuryazarlık kavramının bilgi, beceri ve tutum boyutlarına dayandığı düşünülerek, Yar Yıldırım (2020) program okuryazarlığını program bilgisi, program becerisi ve programa yönelik tutum olarak üç boyutta açıklamıştır. Benzer şekilde, Aslan (2018), program okuryazarlığını program bilgisi, planlama ve uygulama boyutlarına ayırmıştır. Diğer bir araştırmacı olan Bolat (2017) ise program okuryazarlığı ölçeğinde, bilgi ve beceri olmak üzere iki temel başlık ele alınmıştır. Ölçeğin boyutları ise okuma ve yazma olarak adlandırılmıştır. Ancak, geliştirilen ölçekte tutum boyutunun eksikliği dikkat çekmektedir. Okuryazarlık kavramı, yalnızca bilgi ve beceriyi değil, aynı zamanda çok boyutlu düşünme ve tutumu da içermesi gereken bir yapıyı ifade etmektedir.

Aslan (2018), program okuryazarlığının üç boyuttan oluştuğunu belirtmektedir: program bilgisi, planlama ve uygulama. Program bilgisi boyutunda, bir öğretmenden beklenenler arasında program geliştirme süreçlerini izlemek, alanındaki bilimsel gelişmeleri takip etmek ve programların nasıl hazırlandığı hakkında bilgi sahibi olmak yer almaktadır. Ayrıca, programın genel ve özel amaçlarına dair bilgi sahibi olması da beklenir. Planlama boyutunda ise öğretmenlerin, öğretim programını, hedefleri, programdaki açıklama ve uyarıları, ünite-zaman dağılımını temel alarak ders planı hazırlaması, içerik hazırlarken kazanımlarla ilişki kurması ve programdaki açıklamaları dikkate alması beklenir. Programdaki kazanımlara uygun ölçme-değerlendirme yöntemi seçmeleri de bu boyutun bir parçasıdır (Aslan, 2018). Son olarak, uygulama boyutunda öğretmenlerden, içerik oluştururken öğrenci geri bildirimlerini dikkate almaları, öğrenme-öğretme sürecini düzenlerken öğrenci düzeyini göz önünde bulundurmaları, kazanımlara uygun olarak çeşitli öğretim yöntemleri kullanmaları ve materyal tasarımları beklenir. Ayrıca, alternatif/tamamlayıcı etkinlikler planlayarak farklı öğrenme alanlarına hitap etmeleri de bu boyutun önemli bir parçasıdır (Aslan, 2018).

Kahramanoğlu (2019), öğretim programlarının temelleri, öğeleri ve yapısal özellikleri olmak üzere üç alt boyut belirlemiştir. Bu çalışmada, öğretmenlerin program okuryazarlığına dair belirli bir dizi yetenek ve beceri öne çıkarılmıştır. Program okuryazarı olan bir öğretmen, başlangıçta öğretim programının esas kavramlarını kavrayabilmeli, programın dayandığı temel felsefeyi ve sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik faktörleri anlayabilmelidir. Bununla birlikte, programın temel unsurlarını ve bu unsurlar arasındaki ilişkileri anlamalı ve beceri/kazanım, içerik/kazanım ve içerik/öğrenme-öğretme süreci ilişkilerini açıklayabilmelidir. Öğretmenler ayrıca, programın amaçlarına uygun yöntemler, teknikler ve ölçme-değerlendirme yaklaşımlarını belirleyebilmeli, programın nasıl uygulanacağını açıklayabilmeli ve programı eleştirel bir bakış

açısıyla değerlendirebilmelidir. Son olarak, kendi ders planını programın genel hedeflerine uygun olarak oluşturabilme ve programı başarıyla uygulayabilme yeteneğine sahip olmalıdır.

Akyıldız (2020) tarafından yapılan tanıma göre, öğretim programı okuryazarlığı, bir programı anlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde gerekli bilgi ve becerilere sahip olma yetkinliğini ifade etmektedir. Bu okuryazarlık türü, iki ana boyutta incelenmektedir: bilgi ve beceri. Bilgi boyutu, programın anlaşılması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde gereken bilgileri içermektedir. Beceri boyutu ise programın uygulanması aşamasında öğrenme-öğretme sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme becerilerini içermektedir. Bu bilgi ve beceriler arasındaki etkileşim, programın sürekli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir döngü oluşturur. Bu tanım, öğretmenlerin eğitim programlarını daha etkili bir şekilde anlamalarını, uygulamalarını ve değerlendirmelerini sağlayarak öğrenci başarısını artırmaya yönelik bir çaba gerektiğini vurgulamaktadır.

3.5. Sistem Düşüncesi Yaklaşımıyla Geliştirilen Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlıkları Çerçevesinin Yapısal Özellikleri

Şekil 6.

Öğretim Programı Okuryazarlığı Bütünleşik Becerileri

Şekil 6'da verilen bütünleşik beceriler oluşturulan çerçeve yapının temelini temsil etmektedir. İlk yer alan basamak öğretim programını anlama, öğretmenlerin eğitim programlarını derinlemesine kavrayarak içeriği anlama ve yorumlama becerisini ifade eder. Öğretim programı ve bileşenlerini çözümüleme ise, programın yapısal unsurlarını detaylı bir şekilde analiz ederek amaçlarını, hedeflerini ve öğrenme çıktılarını anlama sürecini içerir. Öğretim programını kullanarak öğretimi yapılandırma adımı, öğretmenler, belirlenen programı temel alarak ders planlarını oluşturur ve öğretim stratejilerini belirler. Öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma ise, öğretmenlerin ders materyallerini seçme, tasarlama ve etkili bir şekilde kullanma yeteneğini ifade eder. Öğretim programının gelişmeye açık yönlerini değerlendirme adımı, programın güçlü ve zayıf yönlerini tanımlama ve geliştirme için stratejiler geliştirme sürecini içerir. Son olarak, öğretim programının sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini uygulama, programın uzun vadeli etkililiğini artırmak için geliştirilen önerilerin hayata geçirilmesini içerir. Bu bütünleşik beceriler, öğretmenlerin eğitim programlarını daha etkili bir şekilde yönetmelerine ve öğrencilerin öğrenme deneyimlerini iyileştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, öğretmenlerin bu becerilere sahip olması, eğitimde başarılı ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmek için önemli görülmektedir.

3.6. Öğretim Programı Okuryazarlığı Çerçevesi

Tablo 1.

Öğretim Programı Okuryazarlığı Bütünleşik Becerileri ve Süreç Bileşenleri

BÜTÜNLEŞİK BECERİLER	SÜREÇ BİLEŞENLERİ
Öğretim programını anlama	Programın temel yaklaşımını, tasarımını ve ilkelerini açıklama
	Programda yer alan kavramları ve öğeleri tanıma
	Programın felsefi, tarihi, psikolojik ve toplumsal temellerini tanıma
Öğretim programı ve bileşenlerini çözümlenme	Programda yer alan kavramlar ve/veya bileşenler arasındaki ilişkiyi belirleme
	Programdaki farklı bileşenleri (öğrenme çıktıları, öğrenme kanıtları, değerler, okuryazarlık becerileri, sosyal duyuşsal öğrenme becerileri, eğilimler) sınıflandırma ve önceliklendirme
Öğretim programını kullanarak öğretimi yapılandırma	Programda yer alan kavramlar ve/veya bileşenler arasında mantıksal ilişki kurma
	Öğretmenlik mesleğine yönelik bilgi ve deneyimlerini mevcut programın bileşenleri ile kullanarak öğretimin etkinliğini artıracak stratejiler oluşturma
Öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma	Programın uygulanışına yapısına uygun ders planı yapma
	Mevcut programa uygun hazırlanan ders planını öğretim sürecinde uygulama
	Öğretim programındaki amaç ve öğrenme-öğretme uygulamalarına uygun süreç ve sonuç değerlendirmeye yönelik ölçme araçları belirleme ve kullanma
Öğretim programının gelişmeye açık yönlerini değerlendirme	Programın uygulanmasında ortaya çıkabilecek problemler hakkında öngörülerde bulunma
	Programın uygulanması sırasında ortaya çıkacak sorunların çözümüne yönelik programın mevcut yapısına uygun fikirler ortaya koyma
Öğretim programının sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini uygulama	Programın mevcut koşullara uyarlanabilmesine yönelik değerlendirmeler yapma
	Programın etkin uygulanmasını sağlayabilmek için paydaşlarla (okul idaresi, öğretmenler zümre kurulu vb.) etkileşim kurma
	Programın etkisini değerlendirme ve geri bildirimleri kullanarak iyileştirmeler yapma

Sistem düşüncesi bağlamında ortaya konan bu yapı, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmeye yönelik sistematik bir yaklaşım sunmaktadır. Her bir bütünlük beceri ve bunlara ilişkin süreç bileşenleri, öğretmenlerin programları daha iyi anlamalarını, analiz etmelerini, yapılandırmalarını, uygulamalarını, değerlendirmelerini ve geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu kapsamda, öğretmenlerin hem bireysel hem de mesleki gelişimlerine katkıda bulunacak şekilde, öğretim programlarına dair kapsamlı bir anlayış kazanmaları hedeflenmektedir. Örneğin, 'Öğretim Programını Anlama' bütünlük becerisi için tanımlanan üç süreç bileşeni şu şekilde yorumlanabilir;

1. Programın temel yaklaşımını, tasarımını ve ilkelerini açıklama: Öğretmenler, öğretim programının ana hatlarını, pedagojik yaklaşımlarını ve temel ilkelerini derinlemesine kavramalıdır. Bu, öğretim stratejilerini ve ders planlarını oluştururken bu bilgileri dikkate alarak programın amaçlarına uygun hareket etmelerini sağlar.
2. Programda yer alan kavramları ve öğeleri tanıma: Öğretmenler, öğretim programında yer alan tüm kavramları ve bileşenleri kapsamlı bir şekilde tanımalı ve bunların eğitim-öğretim sürecindeki işlevlerini ve önemini kavramalıdır. Bu, öğretim sürecinin planlanması ve uygulanması aşamalarında doğru ve etkili bir şekilde kullanılmalarını sağlar.
3. Programın felsefi, tarihi, psikolojik ve toplumsal temellerini tanıma: Öğretmenler, öğretim programının arkasında yatan felsefi düşünce sistemini, tarihsel gelişimini, psikolojik temellerini ve toplumsal bağlamını derinlemesine anlamalıdır. Bu bilgi, öğretmenlerin programın neden ve nasıl şekillendiğini kavrayarak, daha bilinçli ve uyumlu öğretim stratejileri geliştirmelerine yardımcı olur.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmek için belirlenen bütünlük beceriler ve süreç bileşenlerini ortaya koymaktadır. Bu beceriler ve bileşenler, öğretmenlerin öğretim programlarını daha etkili bir şekilde anlamalarını, çözümlemelerini, yapılandırmalarını, uygulamalarını, değerlendirmelerini ve geliştirmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Beceri kapsamında ifade edilen zihinsel temsiller, yalnızca eylem boyutunda değil, aynı zamanda anlamsal bir bütünlüğün bileşenleriyle birlikte anlaşılabilir bir yapıya dönüştürülebilir (Aşkar ve Altun, 2009). Öğretmenlerin, öğrencilerin başarılı olması için kritik öneme sahip olan bu beceri ve süreçleri edinmeleri ve geliştirmeleri, öğrenci başarısını artırma potansiyelini güçlendirebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmek, eğitimde kaliteyi artırmak ve öğrencilerin her alandaki başarılarını artırmak için önemli bir adımdır.

Oluşturulan yapının ilk adımı olan, öğretmenlerin öğretim programını anlama becerisi, programın temel yaklaşımının, tasarımının ve ilkelerinin anlaşılmasını sağlar. Bu durum öğretmenlerin, programın felsefi, tarihi, psikolojik ve toplumsal temellerini tanıyarak programdaki kavramları ve öğeleri anlamalarına yardımcı olur. Öğretmenlerin bu beceriyi kazanması, programın amacını ve hedeflerini daha iyi kavramalarına ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak öğretim yapmalarına olanak tanınması için başlangıç noktası olarak görülen bir düzeydir. Bu bütünlük beceri, Kahramanoğlu (2019)'nun yaptığı çalışmada yer alan program okuryazarı olan bir öğretmen, öncelikle öğretim programının esas kavramlarını anlayabilmeli, programın temel felsefesini ve programın dayandığı sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik faktörleri kavrayabilmelidir ifadesi ile uyum göstermektedir.

Öğretim programı ve bileşenlerini çözümlene becerisi, öğretmenlerin programdaki farklı bileşenler arasındaki ilişkileri belirlemesine ve programın bileşenlerini sınıflandırıp önceliklendirmesine olanak tanır. Bu, öğretmenlerin öğretim programını daha iyi anlamalarını ve öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine uygun olarak programı yapılandırmalarını sağlar. Akyıldız (2020) programı okuryazarı olan bir öğretmenin sahip olması gereken temel yeterlikleri belirlemiş ve oluşturduğu döngüsel yapıda 'amaç ve hedefler ile ilgili yeterlikler' başlığı altında;

bilme, anlama, yazma, ayırt etme niteliklerini ortaya koymuştur. Döngünün bu kısmı da mevcut çalışanın ikinci bütünleşik becerisi ile örtüşmektedir.

Öğretim programını kullanarak öğretimi yapılandırma becerisi, öğretmenlerin programdaki kavramlar ve bileşenler arasında mantıksal ilişkiler kurarak öğretimin etkinliğini artıracak stratejiler geliştirmelerini sağlar. Ayrıca, öğretmenlerin öğretim sürecini planlama ve uygulama becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Öğretmenlik mesleğine yönelik bilgi ve deneyimlerini mevcut programın bileşenleri ile kullanarak öğretimin etkinliğini artıracak stratejiler oluşturmaları noktasında destekleyicidir. Yıldırım (2019), Öğretim Programı Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi çalışmasında belirlemiş olduğu 'Amaçlar ve içerik bilgisi okuryazarlığı' alt boyutu kapsamında ihtiyaçlar ve kazanımlar arasındaki ilişkileri kurabilme ve 'herhangi bir kazanımın hangi ihtiyaca cevap verebilmek adına programda yer aldığını ifade edebilme' vurgularıyla mevcut çalışmada yer alan programda yer alan kavramlar ve/veya bileşenler arasında mantıksal ilişki kurma süreç bileşeni ile paralellik göstermektedir.

Öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma becerisi, öğretmenlerin programın uygulanışına uygun ders planları yapmalarını ve bu planları öğretim sürecinde etkili bir şekilde uygulamalarını sağlar. Ayrıca, öğretim programının amaçlarına uygun olarak süreç ve sonuç değerlendirmesi için ölçme araçları belirleme ve kullanma becerisini içerir. Güleş (2022) program okuryazarlığı ölçeği geliştirdiği çalışmasında alt boyut olarak görülen 'Öğrenme-Öğretme Süreci Okuryazarlığı Yeterliği' de ilgili bütünleşik beceri ile örtüşmektedir. Keskin ve Korkmaz (2021) program okuryazarlığına yönelik ölçek geliştirme çalışmalarında belirtmiş oldukları 'programı hayata geçirme' alt boyutunda belirtilen öğretmenlerin programı inceleyerek ihtiyaç duyabileceği materyalleri/ malzemeleri belirlemeleri ve uygulamaya ilişkin hazırlık yapmaları da mevcut çalışmada yer alan 'Öğretim programına hizmet edecek araçları oluşturma, seçme ve kullanma' bütünleşik becerisi ile uyum içindedir.

Öğretim programının gelişmeye açık yönlerini değerlendirme becerisi, öğretmenlerin programın uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek problemleri öngörmelerine ve çözüm önerileri geliştirmelerine olanak tanır. Bu, programın sürekli olarak iyileştirilmesi ve güncellenmesi için önemlidir. Yar Yıldırım ve Dursun, (2018) çalışmalarında belirlemiş oldukları üç temel boyut olan bilgi beceri ve tutum dâhilinde 'beceri' alt boyutu içinde belirtilen programı izleme, değerlendirme ve yönetme vurgusu ile döngüsel bir süreci ortaya koymuşlardır. Bu süreç de ilgili bütünleşik beceri olan 'Öğretim programının gelişmeye açık yönlerini değerlendirme' ile örtüşmektedir.

Son olarak, öğretim programının sürdürülebilirliği için geliştirilen çözüm önerilerini uygulama becerisi, öğretmenlerin programın mevcut koşullara uyum sağlaması ve etkin bir şekilde uygulanması için çaba sarf etmelerini sağlar. Bu, paydaşlarla etkileşim kurarak programın etkisini değerlendirme ve geri bildirimleri kullanarak iyileştirmeler yapma sürecini içerir. Bu da öğretmenlerin programın uzun vadeli etkisini artırmasına ve öğrencilerin başarısını sürdürülebilir bir şekilde devam etmesine yardımcı olur. Öğretmenlerin programın iyi yönlerinin sürdürülebilmesi ve programa yönelik iyileştirilmesi gereken noktalar ile ilgili gerekli dönüt ve düzeltme sürecine de dâhil edilmesi daha etkin bir program tasarımı ve/veya güncelleme anlayışına bizi götürecektir.

Bu çerçeve, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmek için önemli bir kaynak sağlamaktadır. Bu becerileri ve süreçleri etkili bir şekilde uygulayan öğretmenler, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini optimize edebilir ve onların akademik başarılarını artırabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin bu bütünleşik becerileri ve süreçleri etkili bir şekilde kazanması ve uygulaması, eğitim sisteminin başarısını artırma potansiyelini güçlendirebilir. Özellikle, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmeleri, öğrencilerin öğrenme çıktıklarına daha etkili bir şekilde ulaşmalarını sağlayabilir ve onların kritik düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerini güçlendirebilir. Böylelikle, öğrencilerin sadece akademik başarıları değil, aynı

zamanda yaşamları boyunca sürekli öğrenme ve kişisel gelişim süreçlerini destekleyen bir eğitim deneyimi elde etmelerine de yardımcı olunabilir.

Bu çalışmanın sonuçları, öğretmen eğitimi programlarının ve öğretim uygulamalarının, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmeye odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim kurumları, öğretmenlere bu becerileri ve süreçleri kazanmaları için gerekli destek ve kaynakları sağlamalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimlerini desteklemek için etkili profesyonel gelişim programları düzenlenmeli ve öğretmenlerin bu konuda kendilerini sürekli olarak güncellemeleri teşvik edilmelidir. Son olarak, bu çalışma, öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığını geliştirmenin eğitimdeki önemini vurgulamaktadır. Öğretmenlerin bu becerileri kazanması ve uygulaması, eğitim sistemlerinin kalitesini artırabilir ve öğrencilerin başarısını artırabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin bu alandaki yetkinliklerini sürekli olarak geliştirmeleri ve güçlendirmeleri önemlidir. Bu, gelecekte daha etkili ve etkileyici bir eğitim ortamı yaratmaya yardımcı olabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Gaziantep Üniversitesi'nden (02.04.2024 tarih- 474942 sayılı) etik izin alınmıştır.

Yapay Zekâ Kullanımı Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması için herhangi bir yapay zekâ aracından faydalanmamıştır.

Kaynakça/References

- Akinoğlu, O., & Doğan, S. (2012). *Eğitimde program geliştirme alanına yeni bir kavram önerisi: Program Okuryazarlığı*. 21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 12-14 Eylül, İstanbul, Türkiye.
- Akkuş, B., & İzci, N. (2018). Sistem Yaklaşımı, Kavramları ve Yönetim. *RTE Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 223-237. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/492801>.
- Akyıldız, S. (2020). Öğretim programı okuryazarlığı kavramının kavramsal yönden analizi: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 315-332. <https://doi.org/10.17755/esosder.554205>.
- Apsari, Y. (2018). Teachers' problems and solutions in implementing curriculum 2013. *Acuity: Journal of English Language Pedagogy, Literature And Culture*, 3(1), 11- 23.
- Aslan, S. (2018). *Ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri*. (Yayın No. 516831) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aşkar, P., & Altun, A. (2009). CogSkillnet: An ontology-based representation of cognitive skills. *Educational Technology & Society*, 12, 240-253.
- Bolat, Y. (2017). Eğitim programı okuryazarlığı kavramı ve eğitim programı okuryazarlığı ölçeği. *Turkish Studies*, 12(18), 121-138. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>.
- Churchman, C.W. (1968). *The Systems Approach*. Delacorte Press, New York.
- Erdamar, F. S. (2020). *Sınıf Öğretmenlerinin program okuryazarlık algıları ve ilkokul yöneticilerinin öğretmenlerin program okuryazarlık becerisine yönelik algılarının ilerlemeci felsefe bağlamında analizi*. (Yayın No. 621287) [Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdem, C., & Eğmir, E. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim programı okuryazarlığı düzeyleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 123-138. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.428727>.
- Erdem, S. (2023). *Öğretmenlere yönelik program okuryazarlığı hizmet içi eğitim programının geliştirilmesi: Tasarım, uygulama ve değerlendirme*. (Tez No. 794778) [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Forrester, J. W. (2007). System dynamics- a personal view of the first fifty years. *System Dynamics Review*, 23, 345-358. <https://doi.org/10.1002/sdr.382>
- Forrester, J. W. (1993). System dynamics and the lessons of 35 years. A systems-based approach to policymaking (s. 199–240). Springer. 88.
- Goodfellow, R. (2011). "Literacy, Literacies and the Digital in Higher Education", *Teaching in Higher Education*, 16(1), 131-144. <https://doi.org/10.1080/13562517.2011.544125>
- Gömlüksiz, M. (2005). Yeni ilköğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 371- 384. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/50382/>.
- Gözütok, F. D. (1995). Öğretmenlerin demokratik tutumları. Ekin Yayıncılık. Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 126-141. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1825/501>.

- Güleş, E. (2022). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlıkları ve öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi*. (Yayın No. 715738) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Harvey, L. (2021). *"Bigger than the syllabus": Exploring second language writing instructors' curriculum knowledge* (Doktora tezi, The University of Arizona).
- Hill, P. D., Friedland, E. S., & McMillen, S. (2016). Mathematics-literacy checklists: A pedagogical innovation to support teachers as they implement the common core. *Journal of Inquiry & Action in Education*, 8(1), 23-38
- Kahramanoğlu, R. (2019). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığına yönelik yeterlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 12(65), 827-840.
- Aşkar, P., Topçu, H. İ., Altun, A., Cırık, İ., & Kandırmaz, M. (Eds). (2023). *K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kahramanoğlu, R., Altun, D., & Bakan Kalaycıoğlu, D. (2024). K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli: Okuryazarlık becerileri. *Millî Eğitim*, 53 (241), 499-518. DOI: 10.37669/milliegitim.1307713.
- Kasapoglu, K. (2020). Perceived curriculum literacy scale for teachers: A scale development and validation study, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 21(2), 963-977. DOI: 10.17679/inuefd.709688
- Keskin, A., & Korkmaz, H. (2021). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı algı ölçeği'nin geliştirilmesi. *TEBD*, 19(2), 857-884. <https://doi.org/10.37217/tebd.917130>
- Kerkez, B. Nasırcı, H., & Kandırmaz, M. (2023). *Öğretim programı okuryazarlığı nedir ve neden önemlidir*. Öğretim Programı Okuryazarlığı Öğretmen Rehber Kitabı içinde. (s. 5-6). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kutuphane/ogretim-programi>.
- Kayadibi, F. (2001). Eğitim kalitesine etki eden faktörler ve kaliteli eğitimin üretime katkısı. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 71-94. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuilah/issue/967/10911>
- Maba, W., & Mantra, I. B. N. (2018). The primary school teachers' competence in implementing the 2013 curriculum. *SHS Web of Conferences*, 42(35), 1-6. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20184200035>.
- McRae, G. W. (2018). Teachers' literacy knowledge: A case study of provision. [Doctoral Dissertation, The University of Sydney]. <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/18104>
- Meadows, D. H. (2021). *Sistemlerle Düşünmek Başlarken*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Meadows, D. H., & Wright, D. (2009). *Thinking in systems: A primer*. London: Earthscan.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara. https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/Ogretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlikleri.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi. <https://mufredat.meb.gov.tr/>

- Nsibandé, R. N., & Modiba, M. M. (2012). "I just do as expected". Teachers' implementation of Continuous Assessment and challenges to curriculum literacy. *Research Papers in Education*, 27(5), 629–645. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.560961>.
- Ogar, O. E., & Opoh, F. A. (2015). Teachers perceived problems of curriculum implementation in tertiary institutions in Cross River State of Nigeria. *Journal of education and practice*, 6(19), 145-151. https://www.researchgate.net/publication/371071152_Perceived_Roles_of_Religious_and_Cultural_Teachers_in_Implementing_the_Curriculum_towards_Achieving_and_Sustaining_Peace_in_Imo_State [erişim: Mart.26.2024].
- Osterman, M. D. (2012). Digital literacy: Definition, theoretical framework, and competencies. In M. S. Plakhotnik, S. M. Nielsen, & D. M. Pane (Eds.), *Proceedings of the 11th Annual College of Education & GSN Research Conference* (ss. 135-141). Miami: Florida International University.
- Özer, R. E., Durmaz, A., Özer, A. M., Özdemir, R., Özdemir, B., & Demir, M. S. (2023). Sınıf öğretmenlerinin mesleki yenilikçilik eğilimleri. *International journal of social humanities sciences research*, 10(93), 758-772.
- Perkins, D. N., & Grotzer, T. A. (2000). "Models and moves: focusing on dimensions of causal complexity to achieve deeper scientific understanding [paper presentation]" in Annual conference of the American Educational Research Association (New Orleans, LA)
- Ryu, M. (2015). Action research on elementary music class by pre-service teachers based on curriculum literacy. *International Journal of u-and e-Service, Science and Technology*, 8(8), 65-76.
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.
- Steiner, D., Magee, J., Jensen, B., & Button, J. (2018). Curriculum literacy in schools of education? The hole at the center of American teacher preparation. <https://jscholarship.library.jhu.edu/server/api/core/bitstreams/9c06db26-28e1-4212-a8fd-648fd9e688db/content> adresinden 12.10.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Şişman, M. (2002). *Öğretmenliğe giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tecim, V. (2004). Sistem yaklaşımı ve soft sistem düşüncesi, *D.E.Ü. İ.İ.B.F.Dergisi*, 19(2), 75-100.
- Von Bertalanffy, L. (1969). *General system theory: Foundations, development, application* (revised ed.). New York: George Braziller
- Yar Yıldırım, V., & Dursun, F. (2018). Okul yöneticilerinin program okuryazarlık durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri üzerine nitel bir çalışma. IV. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi Bildiri Kitabı, 282-293. <http://www.theisrc.com/congress-publications-2017-2018/>
- Yar Yıldırım, V. (2020). Development of teachers' curriculum literacy scale: validity and reliability study, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 21(1), 208-224. DOI: 10.17679/inuefd.590695.
- Yasin, B., Kasim, U., Mustafa, F., Marhaban, S., & Komariah, E. (2022). Self-efficacy of English language teachers with low and high curriculum literacy in Indonesian schools. *Issues in Teachers' Professional Development*, 24(2), 81–97. <https://doi.org/10.15446/profile.v24n2.96187>

- Yıldırım, V. Y., & Dursun, F. (2019). Okul yöneticileri öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 705-750.
- Yıldırım, İ. (2019). Öğretim programı okuryazarlığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Harran Education Journal*, 4(2), 1-28.
<https://doi.org/10.22596/2019.0402.1.28>

İletişim/Correspondence

Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU
kahramanoglu@gantep.edu.tr

Hatice Gülçin SEVEN
sevengulcin@gmail.com